

A TANTÁRGY ADATLAPJA

Vallásfilozófia

Egyetemi tanév 2025-2026

1. A képzési program adatai

1.1. Felsőoktatási intézmény	Babeş-Bolyai Tudományegyetem
1.2. Kar	Történelem és Filozófia
1.3. Intézet	Magyar Történeti Intézet
1.4. Szakterület	Filozófia
1.5. Képzési szint	BA
1.6. Tanulmányi program / Képesítés	Filozófia
1.7. Képzési forma	Nappali

2. A tantárgy adatai

2.1. A tantárgy neve	Vallásfilozófia	A tantárgy kódja	HLM2503
2.2. Az előadásért felelős tanár neve	Dr. Demeter M. Attila egyetemi professzor		
2.3. A szemináriumért felelős tanár neve	Dr. Kerekes Erzsébet egyetemi adjunktus		
2.4. Tanulmányi év	3	2.5. Félév	6
2.6. Értékelés módja	V	2.7. Tantárgy típusa	Szaktárgy

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszám)

3.1. Heti óraszám	4	melyből: 3.2 előadás	2	3.3 szeminárium/labor/projekt	2
3.4. Tantervben szereplő összóraszám	48	melyből: 3.5 előadás	24	3.6 szeminárium/labor	24
Az egyéni tanulmányi idő (ET) és az önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő elosztása:					óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása					24
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					12
Szemináriumok / laborok, házi feladatok, portfóliók, referátumok, esszék kidolgozása					36
Egyéni készségfejlesztés (tutorálás)					24
Vizsgák					12
Más tevékenységek:					0
3.7. Egyéni tanulmányi idő (ET) és önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő összóraszám					108 konv.
3.8. A félév összóraszám					48 fiz./156 konv.
3.9. Kreditszám					6

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1. Tantervi	
4.2. Kompetenciabeli	

5. Feltételek (ha vannak)

5.1. Az előadás lebonyolításának feltételei	Az előadások 70%-án kötelező a részvétel, azaz a 12 előadásból minimum 8-on a hallgatónak kötelező jelen lennie
5.2. A szeminárium / labor lebonyolításának feltételei	A szemináriumi részvétel kötelező, de az elmaradt szemináriumokat be lehet pótolni

6. Elsajátítandó jellemző kompetenciák

Szakmai/kulcs-kompetenciák	- A filozófia elméleti és történeti alapjainak beazonosítása és megfelelő alkalmazása: elvek, értékek, etikák, gondolkodási módozatok és gyakorlatok - Általános és ágazati filozófiai gondolatok, témák és problémák rendszerezése és megfogalmazása - Az emberi cselekedetek, tapasztalatok és létezés okainak, elveinek és értelmének a kimutatása - Személyközi és interkulturális közvetítés a személyközi és interkulturális problémák beazonosítása, elemzése és megoldása révén
Transzverzális kompetenciák	A hatékony multidiszciplináris csoportmunka technikáinak a különböző hierarchikus szinteken való alkalmazása

7. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó jellemző kompetenciák alapján)

7.1 A tantárgy általános célkitűzése	- Közepes nehézségű filozófiai problémák megoldásához szükséges kulcsfogalmak operacionalizálása - Filozófiai elméletek eszméinek és érveinek összehasonlító elemzése, ezek jelentőségének és határainak azonosítása - Politikai, vallási, tudományos és művészeti alapfogalmak, elképzelések kritikai és konstruktív vizsgálata - Az emberi létezésre és tevékenységre vonatkozó hipotézisek megfogalmazása, az alapvető filozófiai módszerek és a filozófia nyelvezetének helyes használata mellett - Az emberi létezésre vonatkozó hipotézisek megalkotásának és alkalmazásának módozatairól való kritikai és konstruktív reflexió
7.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	- Mivel korunkban több vallásfilozófiai iskola és megközelítésmód létezik, az előadás során kényszerűen választanunk kell ezek között. Módszertanát, pozícióját tekintve az előadás megközelítésmódja leginkább a nominalista vallásfilozófiák körébe sorolható, s alapvetően egy bizonyos vallás – a kereszténység – noétikus dimenziójának történeti-hermeneutikus rekonstrukcióját tűzi ki célul. - Módszerét tekintve az előadás a valláshermeneutikához, illetőleg egyfajta „hermeneutikus fenomenológiához” (Robert Spaemann) áll közel, eszközei között megtalálhatók a filológiai kutatás, a szöveghermeneutika, fogalomanalízis és esztörténet használatos eszközei. - A kereszténység textuális hagyományának vizsgálata révén a hallgatók megismerkednek a doxográfia, valamint a szövegszerű hagyomány vizsgálatának, értelmezésének különböző módszereivel. A kurzus másik célja, hogy betekintést nyújtson a vallásos eszmék, ezen belül pedig a keresztény teológiai és filozófiai gondolkodás főbb kategóriáinak kialakulásába. - A kategóriák belső összefüggésrendszerének feltárásával a keresztény gondolkodás sajátos struktúráját kívánja felmutatni. Elsősorban olyan kategóriák vizsgálatáról van szó, mint a szellem, lélek, személy, igazság, hit, bűn, teremtés, idő, eszkhaton stb. - Szemináriumokon az alternatív módszertani megközelítések, vallásfilozófiai iskolák bemutatása történik, példaértékű művek ismertetése révén.

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
Bevezető előadás: a féléves tanmenet és a hozzá kapcsolódó könyvészeti anyag ismertetése, megbeszélése. Mi a vallásfilozófia?	Előadás, összefoglalás vezérszavakban, szintézis	
A kereszténység történeti előzményei: A judaizmus	Előadás, összefoglalás vezérszavakban, szintézis	
A kereszténység rivális szellemi mozgalmai: Gnózis, neoplatonizmus	Előadás, összefoglalás vezérszavakban, szintézis	
A kereszténység születésének kulturális kontextusa: A hellenizmus	Előadás, összefoglalás vezérszavakban, szintézis	
A szellem és a lélek kategóriái	Előadás, összefoglalás vezérszavakban, szintézis	
A személy fogalma I.: Az ember, mint Isten képe	Előadás, összefoglalás vezérszavakban, szintézis	
A személy fogalma II.: A személy fogalma a trinitológiai vitákban	Előadás, összefoglalás vezérszavakban, szintézis	
Hit, igazság, bizonyosság	Előadás, összefoglalás vezérszavakban, szintézis	
A bűn problematikája	Előadás, összefoglalás vezérszavakban, szintézis	
A vég keresztény eszméje: apokaliptika, eszkatológia	Előadás, összefoglalás vezérszavakban, szintézis	
A történelem eszméje: az idő keresztény tapasztalata	Előadás, összefoglalás vezérszavakban, szintézis	
Összegzés: Ludwig Wittgenstein a hitről	Előadás, összefoglalás vezérszavakban, szintézis	

Könyvészet

Brian Davies: Bevezetés a vallásfilozófiába, Kossuth Kiadó, Budapest, 1999.
Rudolf Bultmann: Hit és megértés. Válogatott tanulmányok, L'Harmattan, Budapest, 2007.
Paul Ricoeur: Vallás, ateizmus, hit, L'Harmattan, Budapest, 2023.
Werner Jaeger: Early Christianity and Greek Paideia, Belknap Press, London, 1993.
Everett Ferguson: A kereszténység bölcsője, Osiris, Budapest, 1999.
Henri Chadwick: A korai egyház, Osiris, Budapest, 2003.
Hegyí Dolores: Hellénizmus keleten, Kronosz Kiadó, Pécs, 2013.
André Chouraqui: Histoire du judaïsme, Paris, P.U.F., 1963.
Karen L. King: What is Gnosticism?, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts London, England, 2003.
Ioan Petru Culianu: Gnozele dualiste ale occidentului, Nemira, București, 1995.
Bart D. Ehrman: Jesus - apocalyptic prophet of the new millennium, Oxford University Press, Oxford, 1999.
Rudolf Bultmann: Az újszövetség teológiája, Osiris Kiadó, Budapest, 1998.
Vanyó László: Bevezetés az ókeresztény kor dogmatörténetébe, Szent István Társulat, Budapest, 1998.
Fehér Márta (szerk.): A teremtés. Filozófiatörténeti tanulmányok, Áron Kiadó, Budapest, 1996.
Alexandriai Kelemen: Protreptikos – Buzdítás a görögökhöz, Jel Könyvkiadó, Budapest.
Órigenész: Homília a teremtés könyvéhez, in: Magyar Filozófiai Szemle, 1997/1-2.
Nüsszai Gergely: Az ember teremtéséről, in: Frenyó Zoltán (szerk.): Az isteni és az emberi természetről, Atlantisz Kiadó, Budapest, 1994, I. kötet.
Nüsszai Gergely: Az ouszia és a hiposztázisz megkülönböztetéséről, Szent István Társulat, Budapest, 1983.
Nemesziosz: Az ember természetéről, in: Frenyó Zoltán (szerk.): Az isteni és az emberi természetről, Atlantisz Kiadó, Budapest, 1994, I. kötet.
The Second Ecumenical Council, in: The Seven Ecumenical Councils (ed. By Henry R. Percival), vol XIV, T&T Clark, Edinburgh, 1988.
Tyconius: Szabályok könyve, Hermeneutikai Kutatóközpont, Budapest, 1997.
Augustinus: Vallomások, Gondolat, Budapest, 1987.
Augustinus: A boldog életről. A szabad akaratról, Európa, Budapest, 1989.
Augustinus: A szentháromságról, Szent István Társulat, Budapest, 1985.
Maimonidész: Tévelygők útmutatója, Logosz Kiadó, Budapest, 1997.

Paul Ricoeur: A rosszról, in: Magyar Filozófiai Szemle, 1997/5-6.
 Bart D. Ehrman: God's Problem. How the Bible Fails to Answer Our Most Important Question—Why We Suffer, HarperCollins, 2008.
 Rudolf Bultmann: Teremtés és eszkatológia, Atlantisz Kiadó, Budapest, 1994.
 Apokrif Apokalipszisek, Telosz Kiadó, Budapest, 1997.
 Demeter M. Attila: Apokalipszis, in: Kellék, Kolozsvár, 2004/25, 313-322.
 Jacques Derrida: A filozófiában újabban meghonosodott apokaliptikus hangnemről, in: Jacques Derrida – Immanuel Kant: Minden dolgok vége, Századvég Kiadó – Gond, Budapest, 1993.
 Ludwig Wittgenstein: Lectures and Conversations on Aesthetics, Psychology and Religious Belief (edited by Cyril Barrett), University of California Press, Berkeley and Los Angeles, 1967.
 Attila M. Demeter: The Grammar of Faith. Ludwig Wittgenstein on madness and religious faith, Studia Universitatis Babeş-Bolyai, seria Studia Philosophia, Kolozsvár, 2024/1, 31-50.

8.2 Szeminárium / Labor	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
Bevezető szeminárium: a féléves könyvészeti anyag ismertetése, feladatok leosztása, módszertani elvárások tisztázása	Szövegértelmezés, szemelvények	
Módszertani bevezetés: Mezei Balázs: Kortárs vallásfilozófia	Szövegértelmezés, szemelvények	
Intuicionizmus: Rudolf Otto: A szent	Szövegértelmezés, szemelvények	
Egzsztencializmus, Intuicionizmus: Søren Kierkegaard: Félelem és reszketés	Szövegértelmezés, szemelvények	
Valláshermeneutika I.: Friedrich Schleiermacher: A vallásról	Szövegértelmezés, szemelvények	
Valláshermeneutika II.: Rudolf Bultmann: Történelem és eszkatológia; Rudolf Bultmann: Az újszövetség teológiája	Szövegértelmezés, szemelvények	
Valláshermeneutika III.: Paul Ricoeur: A kinyilatkoztatás eszméjének hermeneutikai megalapozása; Paul Ricoeur: Elgondolni a teremtést; Paul Ricoeur: Bibliai gondolkodás	Szövegértelmezés, szemelvények	
Vallásfenomenológia: Mircea Eliade: A szent és a profán	Szövegértelmezés, szemelvények	
Dialógusfilozófia: Martin Buber: Én és te	Szövegértelmezés, szemelvények	
Vallásszociológia.: Émile Durkheim: A vallási élet elemi formái; Max Weber: Vallásszociológia. A vallási közösségek típusai	Szövegértelmezés, szemelvények	
Valláspszichológia: Carl Gustav Jung: Gondolatok a vallásról és a kereszténységről; Carl Gustav Jung: A nyugati és keleti vallások lélektanáról	Szövegértelmezés, szemelvények	
Dialógusfilozófia: Martin Buber: Én és te	Szövegértelmezés, szemelvények	

Könyvészet
 Mezei Balázs: Kortárs vallásfilozófia, in: Vallásfilozófia Magyarországon, Áron Kiadó, Budapest, 1995, 9-22.
 Rudolf Otto: A szent, Osiris Kiadó, Budapest, 1997.
 Søren Kierkegaard: Félelem és reszketés, Európa Kiadó, Budapest, 1986.
 Friedrich Schleiermacher: A vallásról, Osiris Kiadó, Budapest, 2000.
 Rudolf Bultmann: Történelem és eszkatológia, Atlantisz kiadó, Budapest, 1994, 123-171.
 Paul Ricoeur: A kinyilatkoztatás eszméjének hermeneutikai megalapozása, in: Uő.: Bibliai hermeneutika, Hermeneutikai füzetek, Hermeneutikai Kutatóközpont, 1995, 6.
 Mircea Eliade: A szent és a profán, Európa Kiadó, Budapest, 1987.
 Martin Buber: Én és te, Európa Kiadó, Budapest, 1991.
 Lev Szestov: Teremtés a semmiből, Osiris Kiadó – Gond, Budapest, 1998.
 Émile Durkheim: A vallási élet elemi formái, L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2003.
 Carl Gustav Jung: Gondolatok a vallásról és a kereszténységről, Kossuth Kiadó, Budapest, 2000.
 Carl Gustav Jung: A nyugati és keleti vallások lélektanáról, Scholar Kiadó, Budapest, 2005.

9. Az episztemikus közösségek képviselői, a szakmai egyesületek és a szakterület reprezentatív munkáltatói elvárásainak összhangba hozása a tantárgy tartalmával.

- A tantárgy elsősorban a vallásos hit természetének megértéséhez kíván támpontokat nyújtani, ami soha nem könnyű feladat módszertani értelemben sem, ugyanis a nem hívő szemével, mintegy kívülről kell látnunk a hit élményszerű, magántermészetű, mélyen személyes tartalmait. Ez olyasfajta módszertani vértetzséget igényel, aminek a birtokában a hallgató képes lesz majd mások magántermészetű hitéletének nem csupán külsődleges és semmitmondó tiszteletére, hanem valamiképpen az intellektuális empátián alapuló mélyebb megértésére is.
- Másodsorban, mivel a tantárgy a vallásos jelenség zavaró sokféleségével is szembesíti a hallgatókat, s a vallásokat egyediségükben, történeti fejlődésükben – ami egyszersmind azt is jelenti: esetlegességükben – mutatja be, ezért kialakíthatja a hallgatókban a vallásos tolerancia szükségessége iránti mélyebb meggyőződést.
- Harmadrészt, mivel napjaink globális konfliktusai jórészt vallási természetűek, segíthet a hallgatóknak ezeknek a konfliktusoknak a megértésében, s a világban való jobb tájékozódásban.

10. Értékelés

Tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Aránya a végső jegyben
10.4 Előadás	Az előadáson átadott ismeretanyag elsajátítása, ennek megfelelő alkalmazása és használata	Az ellenőrzés folyamatosan történik a félév során a vitákba való bekapcsolódás révén, valamint a félévi záróvizsgán	20%
	A vallásfilozófiai gondolkodás fogalomkészletének, szempontrendszerének kellő elsajátítása és alkalmazása	Félév végi, szóbeli záróvizsga	50%
10.5 Szeminárium / Labor	A szövegek értelmezésben való aktív részvétel	Szöveg bemutatása, szövegek értelmezésében való aktív részvétel	20%
	Vitákban való aktív részvétel	Az ellenőrzés folyamatosan történik végig a félév során, a vitákban való állandó, aktív részvétel révén	10%
10.6 A teljesítmény minimumkövetelményei			
• Az előadásokon 70%-os, a szemináriumokon 100%-os részvétel • Minimum egy szemináriumi szöveg bemutatása a félév folyamán • A vitákban való aktív részvétel			

11. SDG ikonok (Fenntartható fejlődési célok/ Sustainable Development Goals)¹

	A fenntartható fejlődés általános ikonja							
								

¹ Csak azokat az ikonokat tartsa meg, amelyek az [SDG-ikonoknak az egyetemi folyamatban](#) történő alkalmazására vonatkozó eljárás szerint illeszkednek az adott tantárgyhoz, és törölje a többit, beleértve a fenntartható fejlődés általános ikonját is – amennyiben nem alkalmazható. Ha egyik ikon sem illik a tantárgyra, törölje az összeset, és írja rá, hogy „Nem alkalmazható”.

Kitöltés időpontja:
2025. szeptember 15.

Előadás felelőse:
Dr. Demeter M. Attila egyetemi professzor

Szeminárium felelőse:
Dr. Kerekes Erzsébet egyetemi adjunktus

Az intézeti jóváhagyás dátuma:
2025. szeptember 28.

Intézetigazgató:
Dr. Nagy Róbert egyetemi docens